

Roms Mure, paa den livsfulde, regelmæssige Piazza del Popolo, som tre smaa Kirker pryde, og hvor: fra Roms tre bredeste Gader udgaar som lange Radier; den mellemste af disse er den berømte Corso, i hele Rom den liveligste og mest besøgte. Prægtigt og venligt tillige er Synet af den smukke nye Promenade, af de franske anlagt med skraalsbende Terrasser paa Monte Pincio, til Venstre af Pladsen; mindst imponerer denne derimod til Høire. Dig overraskede det ikke lidet, at finde Corso'en, og overhovedet denne hele Deel af Rom fuldkommen modern og omtrent liig enhver anden større italiensk Stad. Men noget stort og underfuldt bebuder allerede den herlige ægyptiske Obelisk i Midten af Piazza del Popolo, og allerede det første Sted, som i Almindelighed enhver Rejsende maa besøge, sætter ham ganske tilbage i den classiske Aldrid. Den pavelige Douane er bygget i Ruinerne af Antonins Tempel; og stolte corinthiske Piller seer man med Forbauselse vore frem af Murene paa et Hus, hvor Rejsekufferter og Vare:Valler undersøges. Dette bebuder med et træffende Billede om den forunderlige Stad, hvor det Gamle er saaledes sammengroet med det Nye, at begge danne et uadskilleligt Heelt — det eneste i sin Art, Ver: den har at fremvise.

Tre Uger i Rom.

(Fragment.)

Naar Du overrasket læser Overskriften, og forundret seer, at jeg ganske imod min tidligere Bestemmelse nu er i Rom: saa vil Din Forundring ikke være større end min, over at jeg virkelig er kommen hertil, eller Din Overraskelse ligne den, jeg har følt ved at finde Rom meget anderledes, end det nogensinde var mig muligt at tænke mig denne Stad — ved at finde mig efter mindre end fire og tyve Timer allerede saa selsomt tryllet, saa mægtigen behersket af det, jeg her har seet, at jeg aldrig tilforn prøvede en lig Virkning af noget Udvores paa min Siæl. Det er ingen blot Overraskelse af det Fremmede, Nye og Usædvanlige; Rom kan ikke være ganske fremmed for den, der allerede har seet saa meget af Italien. Snarere er det Følelsen af at her er forenet uendelig mere, end paa noget andet Sted, af det, som indtager Siælen ved Konstens og Skionhedens underfulde Magie, ved Phantasjens og Historiens mægtige Kraft; og at hele Italien, hele den Skionhedsverden, som lever i dette Land, er concentreret i denne vidunderlige Stad. At jeg aldrig endnu saa nogen anden, der kunde sættes i Vigning med denne, dette lærte mig alt den første Udsigt over Rom fra Terrassen ved Villa Medicis, der harver sig kongelig i sin grønne Have paa Monte Pincio, hvor jeg ilede op en Time efter min Ankomst hertil.

Hvor rig, hvor selsom og betydningsfuld i mit Liv var Dagen i Gaar! — Jeg tør neppe endnu troe mine Sandser og min Erindring — neppe endnu holde det for meer, end en herlig Drøm, at jeg har vandret paa Roms Gader, betraadt Broen St. Angelo, Peterspladsen, og hiint Tempel selv, den nyere Bygningsskonsts største og stolteste Værk! — Der har jeg alt i Gaar været — jeg har alt giennemvandret en stor Deel af det nyere Rom; jeg har seet Obeliskerne, Pantheon, Trajans og Antonins Colonner — nogle af de skønneste antike Monumenter — jeg har seet en Villa i Rom; endelig, jeg har været i Thorvaldsens Studium, og min hele Siæl er bleven indtaget af Forbauelse og Forundring over dette store Genies underfulde Kraft og Frugtbarhed. — Hvorledes skal jeg tale om min Følelse ved at vandre imellem denne Rigdom af den nyere Konsts Mesterværker, ved at tænke paa, at den Aand, af hvis dybe Skønhedsvald de fremsprang, tilhører mit Fædreland? — Det er en næsten utrolig Fylde af genialst Skaberkraft, af Arbeide og Virksomhed, af sand Konst; den Konst, der kommer Naturen selv saa nær, som det er Mennesket muligt. Tidsens og Partiaandens Strid om Canovas eller Thorvaldsens Fortrin vil maaskee aldrig i vor Alder blive afgjort; men der vil komme den Tid, da en saadan Strid er ligesaa overflødig, som en Strid, om Grækerne have kiendt Konstens Idealer, eller ikke? Jeg har endnu ikke seet saameget af Canova, som jeg i Gaar saae af

Thorvaldsen; dog kiender jeg to af den førstes mest berømte Arbeider: hans *Magdalena* i Paris, og hans *Venus* i Florenz; og jeg betænker mig intet Øieblik paa at sige: dersom Naturen er Konstens Moder, dersom Antikerne have et evigt Værd, som de ædelste og rene Forme af en ideal Natur, og dersom deres Sandhed staaer høiere, end en eftergiort, en antaget Maaener, en Stræben efter at behage Tiden og Konstkienderen tillige: da har den Konstner, der er bleven Naturen, Antikerne og sin Genius tro, en høiere Fortieneste, end den, der vilde være mere end Alle, som have foregaaet ham, og derved glemte, at den, der vil smigre Tiden, arbeider ikke for Evigheden.

Det er mig neppe muligt at sige, hvilket af Thorvaldsens Arbeider ved det første hastige Oversyn mest fængslede mig. Dog troer jeg, at den herlige *Jason*, fuld af Høihed og Kraft og tillige en af de ædelste Skikkelser, man kan see — den yndige *Venus*, der i Form, i Stilling og Reenhed nærmer sig til Charakteren af den Medicæiske, og hvis Ansigt er af den mest ideale Skønhed — den deilige, fortryllende *Dandserinde*, som man seer svævende hen over Jorden — den ædle *Mars*, hvis antike Rolighed aldeles svarer til denne Statues Charakter og til det mere Guddommelige, end Heroiske i Formerne, hvorved den kiendelig adskiller sig fra *Jason* — endelig blandt saa mange Vasreliefs, alle af de skønneste, jeg har seet, de uendelig graciøse Billeder *Natten* og *Morgen*;

nen, Priamus, knælende for Achilles, for at bede om Hektors Lig — maaffee noget af det skønneste, Thorvaldsen har frembragt — og den berømte Frise, Alexanders Triumf — at disse vare blandt dem af den store Kunstners Værker, der ved det første Syn gjorde mest Virkning paa mig. Alexanders — og Thorvaldsens Triumf, den nyere Tids største og ypperste Vasrelief, udføres nu i Marmor for Grev Commariva, og er allerede meget fremrykket. Man behøver kun at vide, at Kunstneren i tre Maaneder fuldførte Modelleringen af dette store Værk, for at faae en Forestilling om den overordentlige Genialitet og Lethed, hvormed han arbejder. Forbausende er ogsaa Mængden af de Værker, dels afstøbte i Gips, dels udførte i Marmor, de færreste dog heel fuldendte, som man finder i de fem eller sex store Haller, der udgjøre Thorvaldsens Atelier. Det ligner mere et heelt Museum, end en eneste Mands Frembringelser.

J høi Grad interesserede det mig her første Gang at see, hvorledes man arbejder i Marmoret; hvorledes de herlige Skikkelser, som Kunstnerens skabende Haand efter Naturens Billeder dannede i det bløde Leer, ved Meiselsens kraftige Slag efterhaanden springe frem af den haarde Steen; hvorledes f. Ex. en Gruppe først begynder at komme frem af den store Marmorblok i raae, næsten ukiendelige Former, og lidt efter lidt dannes sig til et Haut-Relief, indtil de skønne Billeder, løsne af Stenens Nag, tilsidst runde sig ganske og

faae fuldkomment Liv. Dette Billedhuggerens egentlige Arbejde er imidlertid for en stor Deel ganske mechanisk. Over Marmorblokken oprejses en Træstilleting, hvorfra nedhængende Lodder, efter en nøiagtig Udmaaling af Gipsmodellen, betegne Vidden og Beliggenheden først af dennes yderste Punkter, som med forte Prikker affættes paa Stenen; og efterhaanden, som Meiselen arbejder sig dybere ind i Blokken, betegnes flere og flere af Gipsmodellens Dimensioner, og disse overføres med mathematisk Nøiagtighed paa Marmorstatuen, som man dog altid lader beholde en saameget forhøiet og rummeligere Overflade, at Kunstneren selv, i at borttage denne, kan lægge sidste Haand paa sit Arbejde. En stor Færdighed og Sikkerhed i at bruge Meiselen er fornøden; et eneste Hug, hvorved den førtes for dybt i Stenen, kunde tilintetgjøre Skønheden og Forhold i det Hele. Noget har deri Fresco-Maleren tilfældeds med Billedhuggeren; i Marmoret lader sig kun borthugge, men intet kan sættes til; og de Træk og Farver, som engang ere bragte i den vaade Kalk, lade sig ikke udplette eller forandre. I Thorvaldsens Værksted, ligesom næsten i alle Billedhuggeres i Rom, ere de fleste Arbejdere fra Carrara, hvis Vierge give det hvideste og bedste Marmor i Italien og de dueligste Folk til at behandle det.

Jkke nøiet med det, jeg alt havde seet af Rom, eller med den Times herlige Nydelse, som mit første Besøg hos Thorvaldsens Værker gav mig (ham selv

saar jeg heller ikke her at see, i hans andet Fædreland) vilde jeg endnu krone den allerede heldende Dag med Synet af Verdens største Bygning. Uden Veile: der fandt jeg lykkelig Broen, der fører til Castel S. Angelo, dvælede nogle Øieblik ved at betragte denne Romer-Colos, en romersk Keisers Gravmæle og Pavernes Castel — og hastede derpaa giennem de flette, snevre Gader, som føre til Piazza di S. Pietro. — Der laae det for mig, i den dalende Sols endnu varme og kraftige Belysning, dette stolte Tempelbjerg, det romerske Hierarchies sidste Kraftyttring, og den nyere Architecturs Vidunder! — En mere pragtfuld Udgang, end denne Plads, med de herlige rige Wandkonster, med den 136 Fod høie Obelisk i Midten, og Berninis omgivende dobbelte Svilegange, byggede, ligesom hele Kirken, af den skønne gualladne Traverstinersteen, har ingen Bygning i Verden. Det første Syn af denne Skønhed og architektoniske Pragt henrev mig ganske. Langt fra at ile ind i Kirken, nærmede jeg mig meget langsomt den høie, majestætiske Trappe, af hele Bygningens Brede, som fører op til den høitidelige Forhalle, der for sig allene vilde udgiøre en stor Kirke. Jeg fandt Pladsen saa skøn, at jeg reent glemte at tænke paa, om disse Colonnader, som nogle holde for, formindsker Virkningen af Peterskirken, hvis Façade muligen vilde imponere endnu mere, om den havde ligget ganske frie. Men hvad der i høiere Grad støder Øiet, naar det søger at modtage Indtrykket af

Bygningens Form og Størhed, er at Vaticanet, en uregelmæssig Masse af Bygninger, der ligge høit paa en Bakke, er ligesom kastet hen mod det ene Hjørne af Kirken, og i Prospecten af dens Façade gjør en høist uheldig Virkning. Hvad flere have sagt, maa jeg ogsaa bekræfte: man imponeres ikke i den Grad, som man venter sig det, af Kirkens udbortes Størrelse, eller fatter den ikke klart nok ved Sandserne, i at nærme sig den fra Peterspladsen. Af den mægtige Cuppel, der staaer langt tilbage over Korset, seer man her kun lidet, og naar man kommer Kirken nær, forsvinder den ganske. At see den saaledes i sin fulde Størrelse tilligemed Façaden, nede fra Pladsen, som det forestilles paa Ustegninger, er umuligt. Naar man tilsidst nærmer sig den over hundrede Alen brede Marmortræppe, der allene, med dens to Affætninger og en stor Forplads, hvorfra man stiger op til den tredie, kunde udgiøre et temmeligt Torv eller rumme et heelt Slot, begynder man at mærke Kirkens uhyre Størrelse, hvilken dog Façaden selv, med dens mange brudte Linier, fremspringende Vinkler og Afdelinger, med dens otte, af Forhallens Muur kun halv fremtrædende corinthiske Piller, og med dens Balcon og Vinduer i to Etager, og derover en svær Attica — Alt i en modern Palais-Stil — mere formindsker, end hæver. Den, der aldrig havde seet andre end gothiske Kirker, og pludselig fik Peterskirkens Façade for Øie, vilde langt snarere antage den colossale Masse

for et Slot, end for Christenhedens, Verdens og alle Tidsalderes største Tempel.

Endelig, efterat jeg maaskee for længe havde været ved det Udvortes, traadte jeg giennem en af Forhallens Sidedøre ind i Kirken. En uhyre Marmorfal, hvis Bucloft, straalende af Mosaik og Forgyltning, bæres paa hver Side af tre eller fire gigantiske med Pilastre paa alle Sider og Kanter prydede Piller, der næsten betage Synet af Sidegangene og Capellerne, aabnede sig for mit Blik, der paa eengang staaet af Udsigten til det umaalelige Rum, og trykket ved Sagnet af de lustige Hvalvinger, og ved et Slags materiel Sværhed i det colossale Muurværk, søgte den større Frihed, som Choret lovede i et lysere Fierne. Allerede rugede den begyndte Afstændsmring over det hele uhyre Rum, hvor enkelte Stiktelser hist og her svævede forbi, som Dværgeskygger. Som en Krands af smaa Stierner tindrede vidt i det Fierne de hundrede Lamper, der Nat og Dag brænde over S. Peders Grav. Jeg har aldrig i mit Liv fornummet den høitidelige Stilhed i en Bygning saaledes som her; neppe vovede jeg selv at træde paa Gulvet, neppe at vandre op ad denne Gang, der syntes mig at blive længere og længere, bredere og bredere, jo videre jeg gik. Endelig naaede jeg til Gitteret om den underjordiske Grav, Kirkens Allerhelligste, og stod nu under Cuppelen, hvor mit Syn svimlende tabte sig under den konstige, endnu af lys Guldglands omstraaalede Himmel, og hvor jeg

endnu læste den latinske Indskrift, der med colossale Træk i Guld-Mosaik er anbragt rundt om Cuppelens Fod: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Her først begyndte jeg at ane denne Rømpes Bygnings Størrelse; thi Øiet fatter den ikke, og den synes for en Deel at forsvinde under Formernes Symmetrie og de strengt beregnede Forhold. De uhyre Piller borttage eller dølge en betydelig Deel af Rummets Udstrækning, og den hele indre Architektur gjør det umuligt at samle det Heles Virkning i en eneste Anskuelse. For endnu mere at formindske denne Virkning og betage Bygningen meget af den sublime, aandelige Størhed, der er noget andet og mere end den materielle Størrelse i Rummet, har man bygget en mindre Kirke i den større — Høialteret, med fire gigantiske Piller af forgylt Bronze, der bære en Baldachin af samme Metal, hvis Høide skal omtrent udgiøre 82 Pariser Fod. Under Peterskirkens Cuppel svinder den saaledes, at dette Alter ikke synes høiere end ethvert andet i en sædvanlig Kirke; og dog har Baldachinen lige Høide med Palladset Farnese, det høieste og mest colossale Pallads i Rom. Det er den uheldige Forestilling, at Høialtret maatte bygges lige over det Sted, hvor de Troende i Henimod halvandet Aartusinde have knælet ved S. Peders Grav, som er Skyld i, at denne mere prægtige, end smagfulde Malmbygning borttager for Synet en Erediedeel af Kirkens Længde.

Jeg kunde netop gaae til Enden af Choret, standse nogle Øieblik under Cuppelen, og gaae rundt om en af de fire Piller, som bære den, for at forvise mig om deres uhyre Størrelse (de have i Omfang omtrent 200 Pariser Fod) da man raabte mig til, at Kirken skulde lukkes. Jeg ilede ud af de med eet næsten skumle Galler — thi Mørket falder her meget pludseligt paa — Kirkedøren lukkedes efter mig, og uden for denne, paa det øverste Trin til Forhallen laae en Flok af ti eller tolv unge Geistlige eller Seminarister med et Par ældre Præster paa Knæ, for at holde Bøn i dyb Stilhed. — Da jeg var kommen tilbage over Broen S. Angelo tog jeg feil af Veien, og kom derved til den store, aflange Piazza Navona (i gamle Dage en Circus, hvis Form den endnu har). Dette Torv fandt jeg ganske oplyst og opfyldt med en stoiende Folketrimmel og med skrigende Sælgere af alle Slags Spisevare. Det var netop Torvedag, og man sælger her ved Lys til langt ud paa Natten. Jeg vidste nu slet ikke til hvilken Kant jeg skulde vende mig i de mørke Gader; men i min Forlegenhed var jeg saa heldig at høre et Par Lydskere paa Pladsen, og den ene af disse, en Haandværksmand, fulgte mig med megen Godmodighed den lange Vej til Piazza di Spagna, og fortalte mig desuden undervejs sit hele Levnet i Rom, hvor han havde tilbragt ti Aar, giftet sig o. s. v. Saaledes var min første Dag i Rom.

Fire Dage ere nu henrundne her som fire Timer i Tiden — og i Indhold synes de mig at være mere, end mit hele foregaaende Liv. Hvorledes skal jeg udtrykke den Følelse, jeg har af det uendelige i denne Verden, som Historie, Konst og Natur skabe inden for Roms Mure? — Intet Sted, hvorhen min Reise har ført mig, har saaledes overgaaet min Forventning, eller saaledes opfyldt den, som Rom — begge Dele ere paa en vis Maade eet, da Phantasiens dog ikke let overgaaes i Livet. "Alt er som jeg har tænkt mig det, og Alt nyt" siger Goethe om Rom ved sin Ankomst. Meget er mig bekendt, og Alt dog uendelig mere, end noget Billede, nogen Beskrivelse kan udtrykke — vil jeg sige. Det er vel omtrent, som naar vi see et Fruentimmer, hvis Skønhed allerede i et Miniaturportrait har kunnet henrykke os, i Livets hele Glæde og Vnde for os. — En Forening, som den, man her finder af de interessanteste, de skønneste, de høieste Gienstande for Tanken, Indbildningskraften og Konstsandsen, findes ingensteds i Verden uden i Rom; og hvormegit klarere vilde dette endnu blive mig, dersom jeg var indviet i Konstens Mysterier, og mere forberedet til at finde mig hjemme paa ethvert Sted i Rom, hvor et historisk Monument tiltaler Beskueren! — Men jeg er tilfreds med at Gud har forundt mig en aaben Sands for Modtagelsen af det Nye, det Herlige og Underfulde i denne rige Verden; og at jeg er fri for den Forsængelighed

eller Affectation, at ville lægge mere i det, jeg seer eller nyder, end der i Sandhed er. Og hvortil skulde dette tiene paa et Sted, hvor der er saa uendelig meget for enhver, der ikke ganske er berøvet Fatterne, og hvor det desuden intet hjælper at ville indbilde sig selv eller andre noget, man ei virkelig har kunnet tilegne sig? — I Rom gielder kun det Virkelige; og al Forfængelighed er her spildt og forgieves.

Jeg har i disse Dage allerede besøgt de vigtigste Monumenter om det gamle Roms Storhed, som endnu ere levnede os. Ingen Afbildning giver os nogen Idee derom, som er Gienstanden værdig. Vel er her intet — Vespasians Amphitheater maaskee undtaget — der i colossal Storhed og Høihed kunde sættes ved Siden af Ruinerne i Pæstum, i Sicilien, i Athen og Egypten; men Stedet allene giver Alt her en Betydning, en Værdighed, en Høihed, som griber Sielen med forunderlig Magt, og behersker vort hele Væsen med en magisk Kraft, der vanskeligen lader sig beskrive. Londons colossale Stærrelse frapperede mig og overgik min Forventning; ogsaa der fandt jeg en ny og fremmed Verden; men en Verden, hvori jeg dog snart fandt mig hjemme, og hvor jeg let kunde maale den Tid, der var tilstrækkelig for at udtømme den. Her derimod er en Uendelighed, en Rigdom af Betydning og Skønhed, som det længste Menneskeliv ikke udtømmer, og som maa blive evig ny for Øiet og Sielen,

ikke blot ved Fylde og Mangfoldighed, men ved det Skønnes og Kunstværkernes udtømmelige Natur.

Af de gamle Monumenter i Rom ere efter mit Tykke Colosseum, Hadrians Mausoleum eller det nærværende Castel S. Angelo, Ruinerne af Keiserpaladset og Pantheon, de ypperste og mest forbausende. Som Prydelse paa Roms Torve og Pladse fortjene ogsaa de to Colonner (Antonins og Trajans) og Obeliskerne en udmærket Rang. De sidste især have ikke allene ved deres historiske Værdighed, men ogsaa ved den store Simplicitet i deres Form og ved det Colossale i at tænke sig disse høie, ranke Pyramider af en eneste Steen, noget besynderlig tiltrækkende. Dersom i de fire romerske Bygninger, jeg har nævnt, den uhyre Masse virker meget til Indtrykket hos de tre første, saa virker dog ogsaa Skønheden hos dem alle, men fortrinlig hos den sidste. Pantheon maa jeg kalde den i sit Slags skønneste Bygning, (om gothiske Kirker kan her ikke være nogen sammenlignende Tale) jeg i mit Liv har seet. Denne ædle Høihed og Reenhed i en af de mest enkelte og fuldkomne Constructioner, man kan tænke sig, denne sande, af ingen Biting forhøiede eller svækkede Effect, denne herlige Ro og Hvile, som dets Beskuelse giver Øiet og Sielen, denne ligesom himmelske Lysning, som dette Tempel allene modtager gjennem Tagets fredsrunde Åbning, denne fuldkomne bevarede Hælfhed i den skønneste antike Stil — er eneste.

Man kan desværre ikke sige det samme om Peterskirken, en langt mere colossal og prægtig Bygning, end Pantheon, og et forbausende Vidne om menneskelig Kraft og Konst. Men vi savne her den antike Ro og den antike Reenhed og Simplicitet, som hist paa en saa forunderlig Maade tiltaler vort dybeste Indre. Vi kunne ikke andet end beklage, at her med Anvendelsen af en saa uhyre Kraft, af Aarhundreders Arbeide og Konst og af umaalelige Rigdomme, er virket langt mindre, end om man havde fulgt en mere sublim Simpelt-hed i Planen. Nu hersker vel en uhyre og colossalt Størhed i denne mageløse Bygning; men udvortes lader den sig ikke fatte i eet Blik, og i det Indre er den forringet ved en Architektur, hvis Charakter maaskee kan kaldes Sværhed, dækket ved Pragt. I Stedet for Soiler seer man store Bygninger, opførte inden i Templet, for at bære dets Loft og Cuppel. De fire største Piller under Cuppelen have 30 Stridt i Længden, og enhver af dem har samme Omfang, som en lille Kirke i Rom. (S. Carlino alle quattro Fontane). Hvad maa ikke Høiden tabe ved en Sværhed, der slet ikke formindskes ved Pillernes tallose Kanter, Udbygninger, Nicher og andre Ornamente? — Heller ikke er det muligt ved Diet at overbevise sig om Kirkens Størrelse og Længde, dels fordi alle Proportioner her ere lige colossale, dels fordi man ikke er i Stand til at tænke sig, at Hovedgangen, der fra Forhallen indtil Choret ikke har mere end fire Arcader mod Sidegangene,

kan have den uhyre Længde af henimod 200 Alen. Denne Bygning har saaledes i sin Charakter det Egne, at i Stedet for andre, især gothiske Kirker, ved første Øiesyn forekomme større end de virkelig ere, og ved oftere at sees tabe en Deel af den Størrelse, Phantasien giver dem, kan man først ved gientagne Besøg i Peterskirken faae et Begreb om denne Masses Størrelse, der med hver Gang synes at vore. Intet gjør den mere sandfælt for Øiet, end at see hvor ubetydeligt, næsten umærkeligt selv et Antal af flere hundrede Mennesker forekommer i denne Kirke. Endog paa de største Festsdage, naar Skarer af tyve, tredive tusinde Mennesker, eller maaskee flere, strømme sammen i Peterskirken er den aldrig opfyldt. (Jeg har seet dette Syn paa Christi Legemsfest, da Paven, bag efter en Hær af nogle tusinde Munk, Præster og Prælater, med Alt hvad der findes af Militair i Rom, i den mest pragtfulde og ophøjede af alle Processioner, drager rundt om Peterspladsen ind i Kirken, og da upaatvivlelig over halvhundrede tusinde Mennesker vare samlede paa Pladsen. Man tænke sig Mængden af disse, der trængte sig efter Processionen ind i Kirken. Og dog fandt jeg det slet ikke vanskeligt, fra Midten af Pladsen, og med de sidste, at komme ind i Kirken, ja endog uden megen Umage nær op imod Alteret.)

Det herligste ved Peterskirken, og et af Arkitekturens Vidundere er Cuppelen. Hvilket Monument har den vældige Michel Angelo reist sig i dette overjordiske

Tempel, som han med forbausende Driftighed havde til en Høide af over 160 Fod! To mindre, ottetantede Cupler, skøndt 136 Fod høie, synes ubetydelige i Sammenligning med den store. Naar man er paa Kirkens Tag, hvortil Opgangen fører paa en Snegletrappe, der er saa jævn, at man uden Bæmselighed kunde ride op ad den, synes man at see en lille By paa den flade Top af et Bierg. Her er det først at man faaer den fuldkomne Forestilling om Kirkens uhyre Omfang. Magaziner, Bagthuse, Boliger for Opsynsmænd ved Kirketaget og over de der sysselsatte Haandværksfolk, ligge i zirlige Rader, og ved Enden af disse hæver sig Michel Angelos Pantheon i Luften. Ikke uden Æresfrygt kan man nærme sig et af de driftigste og stolteste Værker af menneskelig Kunst og Kraft; og ved at stige op indtil Kuppelens Spids eller til Kuglen oven over Lanternen, 285 Fod over Kirkens Tag og omtrent 410 Fod over Peterspladsen, faaer man det høieste Begreb om den mageløse Fasthed og Styrke, hvormed denne skønne og colossale Bygning er opmuret. Opgangen er først paa Bindeltrapper, anbragte i Murene om Kuppelens Cylinder. Der, hvor den med kiendeligt aftagende Vidde begynder at hvalve sig, er en udvendig Rundhvalving bygget omkring den indvendige (og begge af Steen, da derimod paa St. Poulskirkens Cuppel den ydre Beklædning er Træværk, tækket med Kobber.) Imellem disse to Cuppelmure vinder Gangen sig op til Lanternen, tilsidst saa smal, at den netop giver et

Menneske Rum. Begge Hvalvinger forene sig igien for at bære denne 53 Fod høie Lanterne, 'over hvilken endnu et Spiit hæver sig, 29 Fod høit, og bærer den hule Metalkugle, der mageligt rummer et heelt Selskab, og hvorfra jeg, beruset af unærmelige Følelser, kun saa Alen lavere end Toppen af Ægyptens høieste Pyramide, overskuede Verdens gamle Hovedstad, og den hele romerske Campagna, en vid Ørken, begrænset af det tyrrenske Hav og af nærmere og fiernere Biergkæder. Jeg fortiente aldrig mere at nyde Dierblik, som de, denne Udsigt skienkede mig, hvis jeg dristede mig til at ville beskrive, hvad der er mere end den mest sublime Poesie.

Oftre har jeg alt beundret og glædet mig over Thorvaldsens herlige Kunstværker, og skøndt disse saa uendelig meget omtalte Gienstande ere langt over min Pen, veed jeg dog maaskee omtrent hvad jeg vilde sige om dem, hvis jeg blev længe nok i Rom, for at kunne udvikle mine Ideer. — Det er langt fra, at jeg med et endnu saa lidt øvet Øie vilde tiltroe mig Evne til at see i et Sculptur- Arbejde Alt hvad Kunstneren lagde deri, eller Alt hvad der udgjør dets Fuldkommenhed; men saameget have dog Antikerne i Paris, i London, i Florenz og Rom lært mig, at det er umuligt for Noget, hvis Aand er i Stand til at trænge lidt dybere, end til Marmorets Overflade, at mis-

kiende Thorvaldsens Mesterkab og den maafee uopnaaede Høide, hvorpaa han staaer blandt samtidige Billedhuggere. Maafee har heller ikke den hele nyere Tid frembragt Noget, der er kommen de ideale Antiker nærmere, der i større Reenhed har tilegnet sig deres Stil, eller i en større Rigdom af Ideer præget den herligste Konstner-Genius, end Thorvaldsen. Han er Naturens Lærling, ligesom han er Konstens Søn, og derfor er Skønheden, der bryder frem under hans skabende Haand, saa reen, saa usfyldig, saa ædel og saa fattelig for Alle. Kraften er vel hans rette Element; men at Gratierne ogsaa elske denne Konstens Heros — derom tvivler ingen, som har seet hans herlige Aphrodite, et af de reneeste, fyldeste og mest ideale Venus-Billeder, som Konsten har frembragt — derom tvivler Ingen, som kender hans *Nat og Morgen*, eller som har seet andre af hans Vasreliefs, hvori Ynde og Skønhed have sluttet den dybeste Forening. Jeg vil imidlertid, heri ikke mindre dristig, end i at berømme Thorvaldsens Bærker (thi vel maa dette kaldes en Dristighed af mig) tilstaae: at hans *Gratier* ikke have behaget mig — det være sig nu fordi jeg ikke har forstaaet denne Gruppe og ikke havt Øie til at opdage dens Fuldkommenhed, eller fordi den virkelig ikke staaer saa høit, som Mængden af hans øvrige Bærker. *Canovas* *Gratier* ere et af de saa blandt denne Konstners Arbejder, hvori han, om jeg har kunnet see ret, har taget Krandsen fra Thorvaldsen.

Det kunde ikke falde mig ind, at ville berøve den berømte Italiener noget af hans Fortieneste, eller negte ham skønne Ideer og en elegant, udvortes fuldendt Udførelse af dem i Marmoret; men enten have mine Øine skuffet mig; eller han eiede aldrig Thorvaldsens Genius og Kraft, aldrig dennes rene Anskuelse af den plastiske Skønhed, som man finder den i Naturen og hos Antikerne. *Canova* har dannet sig i og for sin Tid — det er vel et Spørgsmaal, om det Navn han opnaaede (thi et udmærket vil han altid beholde i Konstens *Archiver*) længe vil overleve denne Tid. Han vil imidlertid upaatvivlelig altid beholde Beundrere nok blandt de Konstelskere, hvis Smag helder mere til det zjærlige og delicate, end til det Mandige og Kraftige, og som ikke nøies med den strenge og rene Skønhed selv, men ville have den forfinet og poleret efter en vis Tidsalders Smag. *Canovas*, uden Tvivl i høj Grad fine og dannede Smag og hans mesterlige Udførelse af sine Figurer, de kvindelige fortrinligen, vilde sikkert ham den højeste Rang blandt det nittende Aarhundredes Billedhuggere, der vel ogsaa i ham bør ære den Konstner, der staaer høiest paa Overgangen til en ny Periode — hvis ikke Thorvaldsen var fremtraadt, som Stifteren af denne. Nu maa man i det mindste ikke sammenligne dem, i Fald man vil beholde sin Beundring for *Canova* udeelt — eller, man kan sige, i Fald man vil være billig mod denne Konstner. Det har truffet sig, at jeg er gaaet lige fra Thorvaldsens Studium til

Canovas — og da forekom det mig omtrent, som jeg saae Van der Werff efter Rafael. Canovas Vasreliefs, de svageste af alle hans Arbejder, taale i Særdeleshed ikke at betragtes, naar man har seet Thorvaldsens. Til dennes Værker er jeg derimod gaaet lige fra Antikerne i Vaticanet, og jeg har fundet at de udholde den tunge Prøve; skøndt Thorvaldsen vel aldrig, som Canova gjorde med sin svage Perseus, vilde have sat sin Jason eller Mars i den til Paris bortførte Apollos Sted. Denne hersker nu atter i Belvedere, som den evige Ungdoms og Skønheds Gud; men Perseus, en temmelig modern Helt, staaer endnu i Vaticanet, ikke ret langt fra Guden — og ikke til Canovas Fordeel.

At tale om enkelte af Thorvaldsens Værker, vilde føre mig for vidt, og dog ikke føre til mere, end Udtrykket af de mere levende, end konstfrigtige Følelser, hvormed jeg har betragtet dem. Jeg vil i Stedet for at nedskrive det, jeg ikke engang klart nok kan sige mig selv, anvende dette Blad til en tør, men fuldstændig Opregnelse af alle de hidtil fra Thorvaldsens Haand udgaaede Sculptur-Arbejder, som man seer i hans Værksteder. Jeg veed ikke nogensteds at have fundet dem med Fuldstændighed angivne, og troer, at de i det mindste, hvem dette Blad i Danmark kommer for Hænde, ikke uden Interesse ville gennemløbe det. — Jeg har i Thorvaldsens Værker, her i samme Huus, hvor jeg boer (Via Sistina. 46) ved Hr. Freundes Godhed seet følgende; En Apollo og en Bacchus, i

Marmor, under naturlig Størrelse, begge ældre Arbejder, og af Konstneren borttagne fra Studierne, som kunne kaldes en offentlig Udstilling, da de ere tilgængelige for enhver anstændig Fremmed. — Et lille Vasrelief: tre Genier, hvoraf een holder paa en Svane, og een, paa Ryggen af den tredie, plukker Æbler i et Træ, Pendant til et andet: Bacchus og Amor presse Druer sammen. — Konsten med dens Genius, som holder Olie i Lampen, et lille Vasrelief. — Lord Maitlands colossale Buste, støbt i Bronze for hans Monument paa Corsu. — Skizze til Fyrsten Poniatowskys Statue til Hest, med draget Sværd i den høire Haand. — Skiebnen og Dødens Genius, to deilige Vasreliefs til et Gravminde. Christus i Emaus, Vasrelief, støbt i Guld til Kirken S. Annonciata i Florenz.

3 Studierne: Første Værelse. Dandsen i den (1817). Udført i Marmor til Fyrsten af Esterhazy i Wien. Mercur, siddende Statue, i det Moment, da han ved Fløiten har dyttet Argus i Sovn. (Udføres i Marmor for Hertugen af Augustenborg og Fyrsten Esterhazy). Amor, staaende Statue. (Udført til Esterhazy.) Fire Vasreliefs til Christiansborg Slot; en Copie deraf er bestilt til den forrige Vicekonge af Italien, Hertugen af Eichstedt. Musernes Dands om Gratiernerne, Vasrelief. To Gravminder i Vasrelief. Christus, omgivet af de elleve Apostle, rækker den knæende Petrus Nøglerne; Vasrelief, udført i Marmor til Hof-Capellet i Florenz.

Andet Bærelse. Jason; i Gips, og næsten ganske fuldført i Marmor. Stenen er ikke feilfri, og dette siges at være Aarsagen til at Kunstneren endnu ikke har lagt sidste Haand paa denne, for henimod tyve Aar siden af Engländeren Hr. Hope bestilte Statue, Thorvaldsens første berømte Værk i Rom, og et af hans ypperste. Adonis (udført i Marmor for Kronprindsen af Baiern). Gratierne (bestilt af Hertugen af Augustenborg, og udføres nu i Marmor). Tre Vasreliefs til et Gravminde, bestilt af Hr. Bethmann i Frankfurth. Et andet Gravminde i Vasrelief: Dødens Genius, staaende med nedvendt Fakkell; Troen, en quindelig Figur, den Afødeds Billede, svæver mod Himlen.

Tredie Bærelse. Hebe (udført i Marmor for Mr. Divett i England *). Ganymed med Ørnen (endnu ikke udført i Marmor). Vasrelief til et Gravminde over Fru Schubarth paa den engelske Kirkegaard udenfor Livorno. Tre andre Vasreliefs: Venus i sin Concha; Bacchus som Dreng og Amor, der begge presse Druer i eet Wiinfad; Vulkan smeder Pile til Amor, Venus dyppe dem i sin Giftkaal, og Amor rækker en af dem til Mars. Omtrent 50 Buste, alle Portraiter.

Fjerde Bærelse. Mars, colossal Statue. Venus (udført i Marmor for Hertuginde af Devonshire og

*) Ogsaa den engelske Banquier Alex. Baring skal, efter private Efterretninger fra Rom i Februar 1822, have bestilt eller kjøbt Thorvaldsens Mercur og Hebe i Marmor til en Priis af 5500 Scudi.

for Lord Duncan). Hyrdebrenden med sin Hund (i Marmor for Hr. Divett). Amor og Psyche, en Gruppe. Fire Vasreliefs til Døbefonten i Brahetrolleborg Kirke. Natten og Morgenens, to Vasreliefs i Medaillon; allerede udførte omtrent ti Gange i Marmor, og paa alle mulige Maader copierede, i Paster, i Tegninger, i Kobber, o. s. v. Det synes at være et af Thorvaldsens mest yndede Arbejder. — Andre Vasreliefs; Nessus, som bortfører Dejanira (endnu ikke udført i Marmor). Hektor berøber Paris, siddende hos Helene, hans Feighed. En Carita. Amor ridende paa en Løve. Bacchus giver Amor at drikke. Minerva aflæser Læsten og tager Dyden i Beskiærmelse (for Lord Maitlands Monument). Marias Bebudelse — de tre Qvinder ved Graven; Begyndelse og Ende til en ny Frise, forestillende Hoved: Optrin af Christi Levnet, for en Kirke i München. — En siddende og draperet quindelig Statue, Grevinde Ostermanns Portrait. En anden quindelig Portrait: Statue, ligeledes siddende. Thorvaldsens Buste, noget meer end naturlig Størrelse, udført i Marmor og aldeles fuldendt af Kunstneren selv; uden Tvivl en af de herligste moderne Buste, Italien har at fremvise. — Løven til Monumentet over de den 10de August 1792 ved Tuileriernes Forsvar faldne Schweizere.

Femte Bærelse. Alexanders Triumf. Dette Thorvaldsens ypperste Vasrelief findes anbragt som Frise (dog kun i Gips) i en af de prægtige Sale i det

pavelige Pallads paa Monte Cavallo, eller Quirinalet, som Napoleon havde ladet indrette og decorere for Kongen af Rom. I Marmor udføres det nu for Grev Sommariva. Psyche med Pandoras Kiste. En Ganymed med Ørnen ved Foden (udført i Marmor; ældre end den forrige). En anden Ganymed uden Ørn. To Caryatider, bestemte for Thronsalen paa Christiansborg Slot. En staaende qvindelig Figur, i den ældste græske Stil (Efterligning af en af de ægine-tiske Statuer.) Briseis føres bort fra Achilles, Vasrelief (to Gange udført i Marmor). Fire andre Vasreliefs: Mercur bringer den spæde Bacchus til Nymferne. En Carita. Bacchus giver Amor at drikke. Amor stukken af en Bi og Venus (udførte i Marmor for Hr. Knudsen i Trondhiem). Omtrent tolv Buster. — Alle disse Konstværker finder man i Thorvaldsens Værksteder henstillede uden Orden og uden Prunk, og for at betragte dem, gaaer man iblandt et Antal af tolv eller sexten Billedhuggere og Arbeidere, som bestandig ere sysselsatte med at udhugge Gipsmodellerne i Marmor; nogle af Konstnerens Lærlinge ogsaa med Udførelsen af egne Compositioner. Underledes er det hos Canova. I det Pallads, han eier og beboer, er en Række af Sale, hvor der ikke arbeides, allene bestemte til Udstilling af de skønneste og omhyggeligst udførte Afstøbninger af hans vigtigste Arbejder, og i et eget Værelse finder man en fuldstændig Samling af

alle de Kobberstik, han selv eller andre have ladet udføre efter de fleste af hans Grupper og Statuer.

Hvor selsomt, mangfoldigt, næsten uundtømmeligt er Livet i denne forunderlige Stad! Ethvert Skridt i Rom er en ny Berigelse af Ideerne, af Phantasien, af Erindringen; den blotte Modtagelse er her en aandelig Virksomhed, og den lykkeligste Tilværelse, en bestandig Nydelse, uden Overmættelse, uden Afspænding, er den fortryllende Frugt, der ingensteds brydes saa rigelig, saa fuldmoden, som her. Hvorledes forklarer jeg det, at her, som overhovedet i Italien, hvor Alt er mig saa fremmedt og uvandt, her fattes mig Hiemmet mindst, her føler jeg mit Sind frit og lettet fra Savn og Længsel? Siden Alperne skille mig fra det hele øvrige Europa, er det ligesom jeg her allerede i nogle Uger havde lært at finde mig hjemme.

Ofte, ved at forestille sig Rom, tænker man enten blot paa det, denne Stad var i Historien, paa de Monumenter fra en betydningsfuld Fortid, den giemmer i sit Skiod, og hvorved den endnu viser os enkelte, store Træk af det gamle Romerfolks Kraft og Vælde — eller man tænker sig den blot som Konstens Hovedstad og Centralpunkt, som det rigeste Forraadssted for ældre og nyere Konstværker. Men Rom er ikke blot dette; den er ogsaa det gamle Hovedsæde og Middelpunkt for den geistlige Magt i Europa. — Alt hvad der udgjør og